

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

Okul öncesi eğitimden ilkokula geçiş: Karmaşayı önlemek mümkün mü?

Doç.Dr. Mehmet Toran
İKU Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Eğitimde kademeler arası geçiş üzerine birçok yaklaşım öne sürülmüş ve hakkında çok tartışmalar yürütülmüş olmasına rağmen bu konudaki etkili uygulamalar maalesef sınırlı kalmıştır. Bu sınırlılık ise an! öğrenciler başta olmak üzere öğretmenleri ve ebeveynleri de olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Eğitimde kademeler arası geçiş öğrencilerin bir eğitim kademesini tamamlayarak bir üst eğitim kademesine (sırasıyla okul öncesinden-ilkokula, ilkokuldan-ortaokula, ortaokuldan-liseye ve liseden-üniversiteye) geçiş olarak ifade edilebilir.

Kademeler arası geçişlerin her birinin kendine özgü dinamiği olmakla birlikte özellikle okul öncesi eğitimden ilkokula geçiş çocuklar için oldukça kritik bir aşamadır. Okul öncesi eğitimden ilkokula geçiş diğer kademeler arası geçişten ayıran en kritik özellik eğitim ortamı ve program gibi yapısal unsurlardaki köklü değişikliklerdir. Elbette bu geçiş sürecinin planlı, programlı ve katımlı gerçekleşmesi; çocuk, ebeveyn, öğretmen ve okul başta olmak üzere tüm paydaşlar için kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Tüm paydaşlar için kapsayıcı ve çocukların gelişimsel özellikleri ve ihtiyaçlarına uygun yapılandırılmayan kademeler arası geçiş yaklaşımları bu sürecin kaotik bir duruma dönüşmesine neden olmaktadır.

Okul öncesi eğitimden ilkokula geçişin çocuğun yüksek yararını gözeterek biçimde düzenlenmesi mümkün mü? Elbette mümkün. Bu konuda yapılmış birçok araştırma ve geliştirilmiş birçok program bulunmaktadır. Başarılı kademeler arası geçiş programları bir takım önemli stratejiler barındırmaktadır. Bu stratejiler; kademeler arası programların sürekliliği, alt-üst kademelerdeki profesyonellerin (öğretmen, yardımcı personel, rehberlik servisi vb) iş birliği, çocukların aşamalı olarak sürece hazırlanması ve ebeveynlerin sürece aktif katılımları olarak sınıflanabilir. Eğitimde kademeler arası geçiş programını uygulayan kurumların bu stratejileri etkili bir şekilde bir arada kullandığı ve ayrıca bu stratejileri geliştirdikleri de bilinmektedir. Peki, eğitimde kademeler arası geçiş programlarında yaygın kullanılan stratejiler neler?

1-Eğitim programının sürekliliği: Okul öncesi ve ilkokul eğitim programları arasında bütünlük ve devamlılık bulunmaması çocukların öğrenme sürecinin kesintiye uğramasına neden olmaktadır. Bu kesintinin oluşmaması için çocuğun gelişimine uygun eğitim programlarının tamamlayıcı bir şekilde yapılandırılması ve uygulanması gerekmektedir. Bu süreklilik, çocukların yeni eğitim kademesine uyumunu kolaylaştırmakla birlikte akademik başarısını olumlu

etkilemekte, gelişiminin sürdürülebilir bir şekilde desteklenmesini sağlamaktadır.

2- Profesyonellerin (Öğretmen, Rehberlik Servisi, yardımcı hizmetler vb) iş birliği: Okul öncesi ve ilkokul öğretmenlerinin iş birliği içinde olması, rehberlik hizmetlerinin çocukların gelişimleri hakkında bilgi alışverişinde bulunması, yardımcı personelin etkili bir iletişime sahip olması çocukların kademeler arası geçişini kolaylaştırmaktadır. Öğretmenler arası iş birliği; özellikle uygulanan eğitim programlarının gelişimsel yapıda tasarlanmasını, uygulamaların çocuğun alışkın olduklarıyla başlamasını, akademik olarak izlenen kazanımlar konusunda ortak çalışmalar yapılmasını içermektedir.

Ayrıca öğretmenlerin birbirini ziyaret etmesi özellikle ilkokul öğretmenin bir plan dahilinde okul öncesi çocuklarla haftalık kısa sürelerle çalışması, okul öncesi öğretmenin de ilkokul sınıflarında gözlemler yaparak çocukları nasıl bir ortama hazırlayacağı ile çalışmalar yapmasına olanak sağlamaktadır. Rehberlik servisi çocukların gelişimsel değerlendirmelerini, akademik kazanımlarını, ilgilerini ve çocuklarla ilgili gözlem kayıtlarını paylaşmalıdır. Bu, çocuğun gelişimsel ve akademik olarak izlenmesini sürdürülebilir kıldığı gibi aynı zamanda çocuğun etkili bir şekilde yönlendirilmesini de kolaylaştırmaktadır.

3-Çocukların geçiş sürecine hazırlığı: Çocukların okul öncesi eğitimden ilkokula geçiş sürecinde yaşadıkları deneyimlerin özellikle akademik beklentilerin yoğun olduğu formal eğitim basamaklarında belirleyici olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur.

Bu bağlamda çocuklar ilkokula başlamadan önce yapılan ilkokul ziyaretleri çocukların ilk elden deneyimler edinmelerine olanak sağlamaktadır. Çocuklarla bu ziyaretler hakkında konuşmak ve duygularını, düşüncelerini ifade etmelerine ortam hazırlamak; çocukların duygusal ve sosyal olarak hazırbulunuşluklarını desteklemektedir. Belli bir plan dahilinde gerçekleştirilen ilkokul ziyaretleri çocuklara devam edecekleri kademedeki ne ile karşılaşacaklarına yönelik deneyimler ve okul öncesi ve ilkokul arasındaki farkları öğrenmelerine fırsatlar sunmaktadır. Bununla birlikte ilkokula gerçekleştirilen bu gezi çocukların yeni olan ortamları (kütüphane, varsa yemekhane, atölyeler, lavabo vd.) keşfetmelerini sağlamakta ve bu ortama uyum sağlamalarını desteklemektedir.

Ayrıca ilkokula geçiş yapacak çocuklara yönelik hazırlanan ve uygulanan çocukların gelişimine uygun olan pedagojik, sanatsal ve sportif etkinlikler onların bir sonraki eğitim kademesindeki akademik programa uyumunu ve hazırbulunuşluğunu desteklemektedir.

4-Ebeveynlerin sürece aktif katılımları: Ebeveyn katılımı tüm eğitim kademelerinde önemli olmakla beraber okul öncesi eğitimde çocuğun gelişiminin desteklenmesi bağlamında daha büyük bir önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar etkili ebeveyn katılım çalışmalarının çocukların gelişimsel ve akademik yeterliliklerini desteklediğini ve uzun vadeli etkilerinin olduğunu ortaya koymuştur. İlkokula geçiş sürecinde ebeveyn katılımının olması öncelikle ebeveynlerin çocuklar gibi yeni kademeyle alışmalarına, uyum sağlamalarına, yeni gerekliliklerinin farkına varmalarına olanak sağlamaktadır.

İlkokula geçiş süreci hakkında bilgilendirilmiş ebeveynler, çocuklarının yeni çevreye uyum sağlamaları konusunda daha fazla donanımlı olmakla birlikte çocuklarının olası ihtiyaçlarını karşılama noktasında da daha yetkin olmaktadır. İlkokula geçiş sürecinde ebeveyn-

nlerle toplantılar yapılabilir, ilkokul hakkında bilgiler yazılı ve sözlü verilebilir, ebeveynler sınıf içi etkinliklere davet edilebilir, oryantasyon ziyaretleri planlanabilir, ebeveynlerle sınıf öğretmeni ve rehberlik servisi ilkokul hakkında bireysel görüşmeler yapabilir. Bununla birlikte özellikle ilkokulun ilk günlerinde uyum sürecini eğlenceli hale getirmek için çocuklar ve ebeveynler için küçük festivaller gerçekleştirilebilir.

Okul öncesi eğitimden ilkokula geçiş için yaygın kullanılan bu stratejiler, çocuğun yüksek yararını gözeterek ve eğitimdeki iyi olma halini destekleyen stratejilerdir. Bunların hepsinin etkili bir şekilde bir arada kullanılması eğitimde niteliğin artırılmasına ve aynı zamanda sürdürülebilir olmasına katkı sunacaktır. Bu uygulama özelde çocuğun refahının gözetilmesine olanak sağlarken aynı zamanda da ülkenin uzun vadeli gelişimine katkı sunmaktadır.

Bu uygulamaların ülkemizde karşılık bulması, uygulanabilir olması ve yaygınlaştırılması eğitim politikalarının gözden geçirilmesi ve yeniden düzenlenmesi ile mümkündür. Bu uygulamaları gerçekleştirmek için tüm kaynaklarımız mevcut, sadece hayata geçirilmesi noktasında daha cesur olmalıyız.